

الكتاب التاسع والستون :

- ibn Hajar

- Darimi

- ibn Hajar

- Ahmad b. Hanbal

- Hanbal

- Mu'azz

- Malik b. Anas

- Muslim

المسند الجامع لاحاديث الكتب الستة ومؤلفات اصحابها

الأخرى ، وموطأ مالك ومسانيد : الحميدي وأحمد بن حنبل ،

وعبد بن حميد ، وستن الدارمي ، وصحيح ابن خزيمة

الاستاذ الدكتور بشار عواد معروف (عضو المجمع العلمي العراقي)

والسيد ابو المعاطي محمد التوري ، وجن عبد المنعم حسن شلبي ، وعلي

منصور الزامل ، ومحمود محمد خليل .

وهو موسوعة ضخمة جامعة شاملة لاحاديث النبي ﷺ متونها

واسانيدها على وفق أحدث الطرق العلمية في الترتيب والتخريج ،

وسيكون هذا الكتاب مشروع العراق في جمع السنة النبوية ونشرها في

العالم الاسلامي ؛ لأنه مشروع ضخم جداً سيقع في حوالي خمسين مجلداً

وقد سمي بالمسند الجامع لأمرين :

احدهما : لكونه مرتباً على الصحابة

والثاني : لأنه جمع احاديث المؤلفات المتقدم ذكرها جميعاً .

ولاجل ذلك جمعت احاديث كل صحابي على حدة ، ورتبت أسماء

الصحابة فيه على حروف المعجم، ثم رتبت احاديث كل صحابي على ابواب

الفقه المعروفة في كتب الجوامع والسنن، ولما كان ترتيب تلك الابواب مختلفاً

بين كتاب وآخر، وضعوا في مقدمته ترتيب تلك الابواب التي ساروا عليها في

ترتيب احاديث كل صحابي.

هذا وقد دفعت كل مسوداته الى المطبعة ومن المؤمل ان ينجز

هذا وقد دفعت كل مسوداته الى المطبعة ومن المؤمل ان ينجز

28 MAYIS 1996

Demirhanog Do: 25123

104. 'ABD b. HUMAYD ('ABD HUMAYD) (a. M. b. Naṣr al-Kissī), *al-Müntakhab min Musnad 'Abd b. Humayd*, éd. al-Sayyid al-Badrī al-Samarrā'ī et Maḥmūd M. Khalīl al-Sa'īdī, Le Caire, 'Ālam al-Kutub et Maktabat al-Nahḍa al-'arabiyya, 1408/1988, 541 p.; 16,5 x 24 cm.

L'A. est connu sous le nom de 'Abd Humayd, de Kiss en Transoxiane., m. 249/863, v. *Gas*, I, 113. (Hamīd); *Gal S* 1, 257 (Humayd); *San*, XII, 235 (Humayd), al-Kissī (ou al-Kashshī, *San* donne les deux, cependant il semble que ce soit une mauvaise compréhension du texte de *Ansāb*, V, 70 qui dit que la localité connue est Kashsh, près Nakhshab, mais il place notre A. sous Kiss, déclarant qu'il y a séjourné vingt-deux jours). Al-Bukhārī, etc. ont transmis des traditions de lui.

La recension du *Musnad* est celle de Ibr. b. Khuzaym. C'est selon cette même chaîne qu'al-Dhahabī l'a entendu, *San*, XII, 237, tout au moins pour les quatre derniers chaînons (al-Dhahabī a « composé » *al-Muntaqā min Musnad b. Humayd*, v. *San*, I, Introd. de Bashshār 'Awwād Ma'rūf, p. 87; n° 176):

Abū l-Waqt Abd al-Awwal b. 'Īsā al-Sijzī al-Harawī al-Malīnī, né en 458/1065, m. 553/1158, *San* XX, 303-311;

Abū l-H. 'Ar. b. M. b. al-Muzaffar al-Dāwūdī al-Būshanjī, né en 374/984, m. 467/1074 (sous le mode de la récitation, à la mosquée cathédrale de Būshanj, en 381/991), *San*, XVIII, 222-6;

Ibn Hammawayh Abū M. 'Al. b. A. b. Hammawayh al-Sarkhasī al-Ḥamawī, m. 381/991, *San*, XVI, 492-93;

Ibr. b. Khuzaym al-Shāshī (il entendit le *Tafsīr* et le *Musnad* de l'A. en 249/863, *San*, XIV, 486;).

Le texte a été établi à partir de trois mss.: Zāh, AS, Qar, comme en *Gas*, I, 113, qui en signale d'autres.

5.378-379

Ism Kutūpharasi

23867

Claude GILLIOT, "Textes Arabes Anciens Édités en Égypte au Cours Années 1987 à 1990" MIDEO (Melanges Institut Dominicain d'Etudes Orientales du Caire), Vol.20, 1991 Louvain. pp.301-504.

محمد أبو بكر بن علي ، استد راقات علي تاريخ التراث العربي ، قسم
العقيدة ، الجزء الثالث ، جدة 1422 . ص . 58 . ISAM 90256..

92 MAY 2006

كتاب الإيمان *

ABD 6. HUMAYD

لأبي محمد : عبد بن حميد وقيل عبد الحميد بن حميد بن نصر الكشي ويقال

الكشي (ت ٢٤٩)

أفاد منه السيوطي (٣) .

(٣) الدر المنثور ٥٠٢/٢ .

علي رضا قره بلوط، معجم المخطوطات الموجودة في مكتبات
استانبول و أناطولي، الجزء الأول، [y.y.,t.y.]، İSAM 141806

s. 619

16 HAZ 2006
MADDELERİN İNCELENİLMİŞ
SONRA SELEN DOKÜMAN

1937 - عبد بن حميد بن نصر أبو محمد الكشي الحافظ

المخات الرحالة المفسر، المعروف بالكشي المتوفى بدمشق سنة

863/249

(أنظر: كشف الظنون 452، 453، 522، 1679،

1685؛ هدية العارفين 437/1؛ الزركلي الأعلام 269/3؛

معجم المؤلفين 66/5)

من تصانيفه:

1 - الثلاثيات الواقعة في منتخب المسند

أياصوفيا رقم 2/882 ورقة 10-21؛

2 - المنتخب من المسند الكبير = مسند عبد بن حميد

أياصوفيا رقم 894 ورقة 204، 1090 هـ فيض الله أنسدي

رقم 548 ورقة 206، 652 هـ رقم 1/553 ورقة 31،

736 هـ نورعثمانيه رقم 1231 ورقة 194، 1153 هـ

كوبريلي رقم 456 ورقة 176؛

١٩٩ - التفسير

ABD L. HUMEYD

لعبد بن حميد، الكشي (ت ٢٤٩ هـ)

ذكر سزكين أن ابن حجر اقتبس من هذا التفسير في الإصابة^(١)، ولم يذكر القطعة من هذا التفسير في حاشية تفسير ابن أبي حاتم الذي فيه سورتا آل عمران والنساء وهو المجلد الثاني.

وقد أفاد من هذا التفسير الحافظ ابن حجر في فتح الباري^(٢) وتعليق التعليق^(٣) وموافقة الخبر الخبر^(٤) والسيوطي في الإتقان^(٥) والدر المنثور^(٦). وأفاد منه ابن كثير في تفسيره كثيراً^(٧). وابن القيم في شفاء العليل^(٨). وذكره الداودي، وحاجي خليفة^(٩).

(١) تاريخ التراث العربي - المجلد الأول - ٢١٧/١.

(٢) انظر على سبيل المثال ٤٤٠/٣.

(٣) انظر على سبيل المثال ١٦٩/٤.

(٤) انظر على سبيل المثال ص ٣٠٥، ٣٤٤.

(٥) انظر على سبيل المثال ٢١٩/٤٠٥/٣.

(٦) انظر على سبيل المثال ١٠/١، ١١.

(٧) انظر على سبيل المثال ١١٥/١، ١٢٢، ١١٢/٧، ١١٣، ٣٣٦، ٤٨٢.

(٨) انظر موارد ابن قيم الجوزية في كتبه ص ٣٢.

(٩) طبقات المفسرين ٣٧٤/١. وكشف الظنون ٤٥٣/١.

ويسمى «الْمُنْتَخَبُ». وهو القدر المسوع لإبراهيم بن خزيمة، من عنده «وَهُوَ أَعْلَى الْمَسَانِيدِ الَّتِي وَقَعَتْ لِي».

قرأته على الشيخ أبي إسحاق إبراهيم بن أحمد بن عبدالواحد البعلبي التنوخي، بسماعه على أبي العباس أحمد ابن أبي طالب بن أبي النعم الصالح، وإجازته من إسماعيل ابن يوسف بن مكتوم، وعيسى بن عبدالرحمن ابن معالي^(١)، وزينب بنت أحمد بن عمر بن شُكْر، قالوا: كلهم أنبأنا المنجأ عبدالله بن عمير بن علي بن زيد ابن اللثي، سماعاً عليه، قال الأول: إلا من حديث عبدالرحمن ابن عثمان التميمي، إلى قوله: من أنباء حديث ابن عمر: «مَنْ شَهِدَ إِمْلَاكَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ» فإجازة منه إن لم يكن سماعاً، وإجازة الأول أيضاً من محمد بن مسعود بن بهروز، قال: أنبأنا أبو الوقت عبدالأول بن عيسى، أنبأنا أبو الحسن عبدالرحمن بن الْمُطَفَّرِ الدَّوْدِيِّ، أنبأنا أبو محمد عبدالله بن أحمد السرخسي، أنبأنا إبراهيم بن خزيمة، الشاشي، أنبأنا عبد بن حميد.

وقرأتُ من أول الصفحة التي رتبت أحاديث هذا المسند فيها على حروف المعجم من أسماء الصحابة إلى حديث المغيرة بن شعبة، وهو قدر ثلاثة أرباعه، والذي لم يدخل في السماع: المغيرة، ونافع بن عبدالحارث، ويزيد ابن أسد، ويزيد بن سليمان، ويزيد بن سَخْبِرَةَ، ويزيد بن نَعَامَةَ، ويزيد بن السائب، والكني، والمبهم، والنساء، على أبي إسحاق إبراهيم بن محمد بن صَيْدِي الرِّسَامِ الدَّمَشْقِيِّ، نزول مكة، بسماعه لجميعه على أحمد بن أبي طالب بسنده المذكور أعلاه.

وأخبرنا به من أول مسند أنس إلى آخر الكتاب أبوهريرة بن الحافظ أبي عبدالله محمد بن أحمد بن عثمان الذهبي إجازة غير مرة، أنبأنا عيسى بن عبدالرحمن بن معالي الطَّعْمِ، قراءة عليه، وأنبأنا في الخامسة بسنده، وقرأتُ منتخب الذهبي من المسند المذكور على العماد أبي بكر بن إبراهيم بن محمد الفَرَضِيِّ الصَّالِحِيِّ، بها.. بسماعه له على أحمد بن أبي طالب، بسنده.

(١) الطَّعْمِ.

شهابالدين ابوالفضل احمد بن محمد بن علي بن حجر العسقلاني، المعجم الفهرس أو تحريده، اسانيد الكتب المشهورة والاجزاء المنثورة، تحقيق، محمد شكور محمود الحاجي اميرالمليادينني،

بيروت ١٤١٨ هـ / ١٩٩٨ م، ص. ISAM Ktp. 61756: 134

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN OKUMAN

25 MART 2000

Abul b. Humayd

٣١١ - «تفسير عبد بن حميد» (ابن نصر الكشي، ويقال له: الكشي، ت

. (٢٤٩هـ).

* ذكره له الذهبي في «السير» (١٢ / ٢٣٥).

وعلى نسخة من «تفسير ابن أبي حاتم» حواشٍ مقتبسة من هذا التفسير، تبدأ من
(ورقة ١٣١ وما بعدها)، وما قبلها نقول من «تفسير ابن المنذر»، وقد تقدم الكلام عليها عند
(رقم ٢٨٣).

* (١ / ٤٨)، (٢ / ٣٩١ و ٤٣٥)، (٣ / ١٧٢ و ٤٠٩)، (٤ / ٢٩٩ و ٤٥٤)، (٥ /
١٠٠ و ١٠٨)، (٦ / ٢٦١ و ٣١٥ و ٣٩٣ و ٦٠٣)، (٧ / ١٣٠ و ٣٠٣ و ٣٣١ و ٣٣٢ /
٣٦٣ و ٣٧٩)، (٨ / ١٥٦ و ٢٥٢ و ٥٨٢)، (٩ / ٣٧٩)، (١١ / ٣٥٤ و ٣٥٥ و ٣٧٥ و ٣٩٩
و ٤٢٨).

25 MART 2000

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

ابو عبيدة مشهور بن حسن بن سلمان و ابو خديفة راشد بن صبري، معجم المصنفات الواردة
في فتح الباري، الرياد ١٤١٢/١٩٩١، ص 131 ISAM Ktp. 15983.

Abd. b. Humayd

١٢٠٥ - «مسند عبد بن حميد»، (أبو محمد، عبد بن حميد بن نصر

الكسبي، ت ٢٤٩هـ).

* طبع «منتخبه»، بتحقيق: صبحي السامرائي ومحمود خليل الصعيدي، في

القاهرة، عن مكتبة السنة، سنة ١٤٠٨هـ، في (٥٤١ صفحة). وحققه: مصطفى بن

العدوي شلباية، ونشره في الكويت، عن دار الأرقم، سنة ١٤٠٥هـ، في (٣ أجزاء).

* (١ / ٣٢٠، ٣٢٢)، (٢ / ٣٣٣)، (٣ / ١١٥)، (٤ / ٢٩٦)، (٦ / ٥٧١

و٦٠٣)، (١١ / ٣٣٢)، (١٣ / ٢٢٩ و٣١٢).

٥.٣٦٩

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2000

ابو عبيدة مشهور بن حسن بن سلمان و ابو خديفة رايد بن صبرى ، معجم المصنفات الواردة
فى فتح البارى ، الرياد ١٤١٢/١٩٩١، ص
ISAM Ktp. 15983

٣٦٤ - كتاب «التفسير» - لعبد بن حميد:

أخبرنا به أبو الفرج عبدالرحمن بن أحمد بن المبارك الغزّي، إذنا مشافهة. عن يونس بن أبي إسحاق العسقلاني، أنبأنا أبو الحسن علي بن محمود بن الصابوني في كتابه، أنبأنا الحافظ أبو طاهر السلفي إجازة، أنبأنا أبو مكتوم عيسى ابن أبي ذر عبد بن أحمد الهروري إجازة، أنبأنا أبي.

ح - وأنبأنا أبو الفرج ابن الغزّي، عن يونس، عن أبي القاسم سبط السلفي، أنبأنا أبو القاسم بن بشكوال في كتابه، أنبأنا أبو بحر بن العاص إجازة، قال: قرأت بعضه على أبي العباس أحمد بن عمر بن ذلهات العذري، وسمعت عليه سائرته، أنبأنا أبو ذر، الهروري، سماعاً.

ح - وأنبأنا أبو الحسن علي بن محمد بن أبي المجد شفاهاً، عن سليمان بن حمزة. أنبأنا عيسى بن عبدالعزيز اللخمي في كتابه، وهو آخر من حدث عنه، عن أبي سعد ابن محمد بن السمعاني، عن أبي الفتح محمد بن إسماعيل ابن حفصويه، أنبأنا أبو البركات محمد بن محمد بن عبد الصمد بن أبي القاسم، قال: هو وأبو داود أنبأنا أبو محمد عبدالله بن أحمد بن أعين، أنبأنا إبراهيم بن خزيم، وأنبأنا عبد بن حميد، به.

28 MART 2000

شهابالدين ابوالفضل احمد بن محمد بن علي بن حجر العسقلاني، المعجم الغهرسي، لا تبريد
اسانيد الكتب المشهورة والاجزاء النثورة، تحققة، محمد شكور محمود الحاجي اميرير الميادينبي،
بيروت ١٤١٨هـ / ١٩٩٨م، ص. 108 ISAM Ktp. 61756.

نجم عبدالرحمن خلف استدراقات على تاريخ التراث العربي: قسم علم

ISAM 090257 .

الحديث, الجزء الرابع, جدة 1422, ص.

٣٤٧ - جزء فيه أحاديث من عوالي مسند عبد بن حميد . ٤. ٤٨٨

ذكره د. سزكين (١)، وهناك نسخة في دار الكتب المصرية في (١٢) صفحة، كتبت

سنة ١٣٥١ هـ، رقم (٢٥٦٠٨ ب) كتبت عن الأصل المحفوظ بالدار، رقم

(٢٠٢٤ حديث) وقد ذكر د. سزكين هذا الأصل دون الفرع.

MADDE YASINLANDIKTAN
SONDA GULEN DOKÜMAN

(١) انظر: « تاريخ التراث العربي » : ٢١٦/١ - ٢١٧ .

نجم عبدالرحمن خلف استدرابات على تاريخ التراث العربي: قسم علم
الحديث، الجزء الرابع، جدة 1422، ص. .
ISAM 090257 .

٣٤٦ - (٣) - عوالي مسند عبد بن حميد
ABD 6. HUMEYD ذكره د . سزكين (٤) ، ومنه نسخة أخرى محفوظة في دار الكتب المصرية أيضاً ،

٩٩ ٤٧٠١ ٢٠٢٤

٢٠٢٤

(٤) انظر : « تاريخ التراث العربي » : ٢١٧/١ .

نجم عبدالرحمن خلف استدراقات على تاريخ التراث العربي: قسم علم

ISAM 090257 .

الحديث, الجزء الرابع, جدة 1422, ص.

٣٤٣ - المسند الكبير ABD L. HUMEYD

عبد بن حميد بن نصر الكسبي أبو محمد (ت ٢٤٩ هـ) .

منتقيات ومختارات منه

2006 5/1/01 2006

MADE IN SAUDI ARABIA
RANA

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ İLÂHIYAT FAKÜLTESİNDE
HAZIRLANAN DOKTORA TEZLERİ

ÖZDEMİR
Kemalettin

Abdullah b. Humejd ve Muntehab
Müsnedi

Hadis

Erz.,1980

26 MAYIS 1993

Abdullah b. Humejd ve Muntehab b. Humejd

010065 1980 6. NUMARA

2684

100 989/2012
KÜTÜPHANE BİLİM DOKÜMAN

06 OCAK 1996

22. ÖZDEMİR, Kemaladdin (Dr.)

Atatürk Üniv. İlahiyat Fak. Erzurum 1980, 1 c, 128+803 s, eb:30x18 cm.

Doktora tezinin adı :

" Hadis İlmünde Abd b. Humayd ve Müntehab Müsnedi. "

Umumî kaynaklar, Abd b. Humayd'ın muhiti, yaşadığı bölgenin islâm tarih ve coğrafyasındaki yeri ve islâm âlemindeki, ilmî, siyâsî, durumu. Abd b. Humayd'ın hayatı, hocaları, şeyhleri, talebeleri, ilmî seyahatları, eserleri. Müsned, Sülâsiyât, tefsir. Vefatı ve ilmî mevki ele alınmıştır.

Müntehab müsned; ilmî değeri nüshaları ve tertibi ... nüshaları:

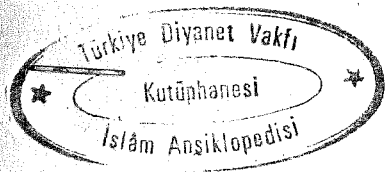
Berlin, Millet, Gotha, Zahiriyye, Feyzullah, Köprülü, Ayasofya, Nuruosmaniye , Bankipor, Asâiye ve Karvin. İsnâdı, metin tesbiti, te'sis ve imlâsı tedkîk edilerek tez, umumî mahiyette bir " Netice " ile tamamlanmaktadır.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ İLÂHIYAT FAKÜLTESİ
ELEMENLARINCA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NDE
YAPTIRILAN YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

ÖZDEMİR Kemalettin ABD b. HUMEYD ✓ - MÜSNEA	a) Hadis Devrinin Büyük Muhad- dislerinden Abd. b.Humeyd b.Nas el-Keşî b) Abd b. Humeyd'in Mustehab Müsnedi'nin Zeyli	Hadis Hadis	Erz.,Tsz. Erz.,Tsz.
---	---	--------------------	----------------------------

BAĞLI İZMİR ARŞİVİ
ERZURUM İZMİR ARŞİVİ

04 SUBAT 1994

Abd. b. Humeyy 75 vd

DIA için tarandı

اليرانيون الادب العربى

رجال علوم القرآن

المجلد الاول القسم الاول

تأليف:

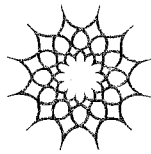
قيس آل قيس

Türkiye Diyanet Vakfı
İslâm Ansiklopedisi

4392-1-

922.97

ALİ-İ

مؤسسة البحوث والتحقيقات الثقافية

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

D İ P N O T L A R

1. İslâm Ansiklopedisi, cilt III, İst. 1977, s. 590.
2. André Lalende, Vocabulaire Technique et Critique de la Philosophie, Paris 1980, s. 916-917.
3. Henrh Duméry, Philosophie de la Religion, tome I, Paris 1957, s. 1.
4. Gabriel Marcel, Etre et Avoir, Paris, 1935, s. 255.
5. A.g.e., s. 260.
6. A.g.e., s. 261.
7. A.g.e., s. 293.
8. Gabriel Marcel, Journal Métahysique, Paris 1935, s. 50.
9. A.g.e., s. 51.
10. A.g.e., s. 53.
11. A.g.e., s. 54.
12. A.g.e., s. 56.
13. Gabriel Marcel, Les Hemmes Contre L'Humain, Paris 1951, s. 100.
14. A.g.e., s. 101.
15. A.g.e., s. 102.
16. A.g.e., s. 103.
17. A.g.e., s. 103.
18. A.g.e., s. 105.
19. A.g.e., s. 106.
20. A.g.e., s. 107.
21. A.g.e., s. 108.
22. A.g.e., s. 109.
23. A.g.e., s. 11.
24. Gabriel Marcel, Journal Métaphysique, Paris, 1927, s. 45.
25. Gabriel Marcel, Du Refus à l'invocation, Paris 1940, s. 160.
26. Gabriel Marcel, Les Hommes Contre L'Humain, Paris 1951, s. 11.
27. A.g.e., s. 112.

23 TEMMUZ 1993

ÂLİ İSNAD AÇISINDAN ABD B. HUMEYD VE KÜTÜB-İ

SİTTE İMAMLARININ SULÂSİYYÂTI

Doç. Dr. Ali TOKSARI*

— 1 —

G İ R İ Ş :

Hız Muhammed (S.A.V.)'in hadislerinin doğru ve eksiksiz olarak nesilden nesile aktarılması, bütün müslümanları tarih boyunca en çok meşgul eden hususlardan birisi olmuştur. Muhad-disler bunu sağlayabilmek için hadis rivayetinde yazının yanında isnad sistemini kullanmışlardır. Bunlar isnadı o kadar mükemmel esaslara bağlamışlardır ki, bu sistem hadis ilmi içinde müstakil bir bölüm haline gelmiştir. İslâm âlimleri hadis rivayetinde isnadın sağlam olmasını sağlayabilmek için, çok sağlam ve mükemmel kurallar ve kriterler koymuşlardır. Hiç şüphesiz bu kuralların en önemlilerinden birisi de âli isnad kavramı olmuştur.

Konumuzu teşkil eden üçüncü asır hadis imamlarından Abd b. Humeyd ile kütüb-i sitte imamlarının sulâsiyyâtı, âli isnadın önemli konularından birini teşkil etmektedir. Biz, sulâsiyyâtın daha iyi anlaşılmasını temin ve önemini ortaya koyabilmek için, ilk önce isnad ve âli isnad kavramlarını teferruata girmeden ana hatları ile izah etmeyi yararlı görüyoruz.

A. ÂLİ İSNAD KAVRAMI

1. Genel Olarak İsnad :

Arap gramerinde if'al babından olan isnad, lügatte dağa çıkmak veya çıkarmak manalarına gelmektedir. Ayrıca bu kelime, bir sözü söyleyene nisbet etmek anlamında kullanılmıştır (1). İstilahta ise, bir hadisi veya herhangi bir haberi, râvi adlarından hiç bir kesinti yapmadan zikretmek suretiyle ilk kaynağına kadar ulaştırmaktır (2).

(*) Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

الْمُنْتَخَبُ
مِنْ

مُسْنَدُ عَبْدِ بْنِ حَمِيدٍ

لِلْإِمَامِ الْكَافِرِ أَبِي مُحَمَّدٍ عَبْدِ بْنِ حَمِيدٍ
الْمُتَوَفَى سَنَةَ ٢٤٩

- 132660 el-MUSNEDÜL-KEBİR (Abel b. Humeyd'in) (terak)

- 010065 HBO b. HUMEYD

خَفْهُ وَضَيْطُ نَصَبِهِ وَخَرَجَ أَحَادِيثُهُ

مُحَمَّدُ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّفِيِّ

السَّيِّدِ جَبْرِ الْبَدْرِيِّ السَّارِئِيِّ

1988

عالم الكتب

مكتبة النهضة العربية

28 ARALIK 1993

MADE FATIHLARDI TAN
KONRA GELEN DOKÜMAN

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

بيروت - المزرعة، بداية الإيكان - الطابق الأول - صر ٨٧٢٣
تلفون: ٢٠٦١٦٦ - ٣١٥١٤٢ - ٣١٣٨٥٩ - بريقيا: نابيلكي - لكس: ٢٣٢٩٠

Kopyası çekildi
A-121cel

الشُّلُوكَاتُ

شُلُوكَاتُ الْأَيْمَةِ
الْبُخَارِيِّ التَّرْمِذِيِّ الدَّارِيِّ
ابْنِ سَاحِبِ عَبْدِ حَمِيدِ الْكُتَيْبِيِّ الطَّبْرَانِيِّ

تحقيق
عبد رضا عبد الله
أحمد البزرة

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırma Merkezi	
Sayı	9306
Tasnif No	297.332 SÜL

دار الملك أمون للتراث

دمشق - ص.ب: ٤٩٧١
بيروت - ص.ب: ١٣ ٥٢٧٨

١٩٨٧-١٤٠٧

Abd b. Humayd

AGUSTOS 1995

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

dirildiği halde ben onu sana okuyacağım, öyle mi? Bu soruma karşı evet, buyurdu. Ben de en-Nisâ süresi'ni okudum» (14).

d) Bütün bunlar olmakta iken bir yandan da Cibril'e okuyor, Cibril de O'na okuyordu. İbn Abbas şöyle diyor: «Rasûlüllah (s.a.v.) hayır konusunda insanların en cömerti idi. Bu bilhassa Ramazan ayında Cibril kendisine geldiği zaman göze çarpardı. Ramazan ayı boyunca her gece Cibril O'na geliyor, Peygamber (s.a.v.) O'na Kur'an'ı (o güne kadar gelmiş ayetleri) arz ediyordu» (15).

Hız. Fâtıma'nın bir hadisine göre o, şöyle demiştir: «Peygamber (s.a.v.) bana şu sırrı tevdi etmiştir:

— Cibril her yıl buna Kur'an'ı -hıfzımla mukabele ederek okuyordu. Bu işi bu yıl iki defa yaptı. Bunu ölümün yaklaşması olarak görüyorum» (16).

Kur'an'ın [الْأَمِين] ve كَلِمَةُ الْأَمِين ifadelerinden, en doğru tefsir

olarak «ehl-i kitabın dışında kalan putperestler»in kastedildiği manasını çıkarsak bile bu, ümmiliğin, okuma- yazma bilmeme manasıyla de o zamanki şehirli ve köylü Arap toplumunun bâriz bir vasfı olduğunu kabul etmemize mani değildir (17). İleride onların yazı yazmayı bilmeleri ile ilgili haberleri tafsilen göreceğiz (18).

Peygamber (s.a.v.)'in ummî olması, okuma ve yazma öğrenmeyi devamlı olarak istemeyeceği manasına gelmez. Fakat yetiştiği çevre icabı öğrenememiş, yaşı da ilerleyip öğrenme fırsatını kaybettikten sonra da böyle bir teşebbüste bulunmamıştır. Ama Cenâb-ı Hak, vahî ve risâletle onu ganî kılmıştır. Bütün bunlar yanında O, ashâbın zihinlerine okuma ve yazmanın önemini yerleştirmeye çalışmış, Medine'deki müslüman çocuklarının öğretimleri üzerinde titizlikle durmuştur. Özellikle Bedir savaşından sonra esirlerin fidyesi olarak (her esir için) müslüman çocuklarından on tanesine yazı öğretme şartını koşmuştur.

Bu söylediklerimiz, içinde yaşadığı olaylar ve okuma yazma ile ilgili birçok mühim işlerle yakın ilgisi itibariyle- Peygamber (s.a.v.)'in, hayatının sonlarına doğru, iyice öğrenmek ve bellemek şeklindeki bir teşebbüsle olmasa bile bu iki şeyi biraz öğrenmiş olmasına mani değildir. Ve bu iş tabii bir şekilde kendiliğinden olmuştur. Şa'bi'nin, yukarıda geçen: «Peygamber (s.a.v.) ölmeden önce yazı yazmıştır» sözü ile işaret ettiği de budur. Yani: «hahayının sonlarında, kolaylıkla öğrenilebilen bazı şeyler yazmıştır» demektir ki, bu görüş, yukarıda zikri geçen üç ihtimalin ikincisidir. Bu konuda bizim tercihin meylettiğimiz görüş de budur.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

(14) bk. Aynı eser, I, 551.

(15) Sahîhu'l-Buhâri, VI, 102, İstanbul, 1315.

(16) Aynı eser, VI, 101.

07 MAYIS 1993

Büyük Türk Hadis Âlimi KISSÎ

— III —

M. Saim YEPREM

Bundan önce bu konuda yayınladığımız iki makalede Abd b. Humejd el-Kissî'nin hayatından, eserlerinden bahsetmiş, müsned ve sülâsiyyatını tanıtmaya çalışmıştık. Bu makalemizde Kissî-Dârimî; Kissî-Buhârî; Kissî-Ahmed b. Hanbel karşılaştırmalarını vereceğiz. Şu kadar var ki, bu karşılaştırmaları yapabilmek için önce Dârimî'nin (1), İmam Ahmed b. Hanbel'in ve İmam Buhârî'nin sülâsiyyatları hakkında da özet bilgiler vermek gereklidir:

BİRİNCİ KISIM

I — Sülâsiyyat-ı Dârimî (2)

a) Genel Olarak : Dârimî'nin inceleyecek olduğumuz Sülâsiyyâtı Nuru-osmaniye Kütüphanesi 750 numarada kayıtlı mecmuanın 8/b ile 11/a sı arasında bulunmaktadır. Abd. b. Humejd'in sülâsiyyatı ile aynı mecmuada bulunduğu için yazı nev'i kâğıt cinsi ve diğer hususlarda mutabakat vardır. Ayrıca zikredilmeye lüzum hissedilmeyecektir.

Elirinde bulunan nüshaların hepsinde de 15 hadis bulunmaktadır. Binaenaleyh Abd b. Humejd'de görülen adet ihtilafı burada mevzu bahis olmayacaktır.

b) Rivayet tarikleri :

Sülâsiyyatta 15 hadis için 10 muhtelif rivayet tarihi mevcuttur :

Hadis adedi :	Raviler :	Tarik nosu :
1	Ca'fer b. Avn, Yahya b. Said; Enes b. Malik	1
6	Yezid b. Harun; Humejd; Enes b. Malik	2
1	Ebû Asım; Yezid b. Ebî Ubeyd, Seleme b. Ekva'	3
1	Ebu Asım ve Ebu Nuaym; Eymen b. Nail; Kademe b. Ubeyd	4
1	Ca'fer b. Avn; İsmail b. Ebî Halid; İbni Ebi Evfa	5
1	Ebu Nuaym; Mus'ab b. Selim; Enes b. Malik	6
1	Yezid b. Harun; Asım el-Ahvel; Şu'be; Abdullah b. Sercis	7
1	Ebu Asım; Osman b. Sa'd; Enes b. Malik	8
1	Ebu Asım; Abdullah b. Ubeyd; Enes b. Malik	9
1	Ebu'l-Mugire; Safvan Eyfe' b. Abdi'l-kilâî	10

(1) Daha fazla bilgi için Bkz.: M. Saim YEPREM - Ahmet KULOĞLU, Sülâsi Hadisler. Üzerinde Bir Etüd : İst. Yüksek İslâm Enstîtüsü Kütüphanesi.

(2) Dârimî'nin Hayatı :

a) Genel olarak : Hayatı hakkında verilen bilgiler umumiyet itibariyle Abd b. Humejd'e nazaran daha mevsuk ve tarihi bir karakter arz etmektedir. Bu bakımdan kaynaklarda daha fazla bilgiye tesadüf edilmektedir. Bu bilgiler de aşağıda tafsilâtiyle dercedilecektir.

lere de et glydirdik. Bilâhare onu başka bir yaratılışla inşa ettik (can verdik, nutuk verdik). (Sûret yapanların) en güzeli olan Allâh'ın şâmî (bak) ne yücedir.»

«Sonra siz bunun arkasından hiç şüphesiz ölümler (olacaksınız)»

«Sonra siz kıyamet gününde muhakkak diriltiip kaldırılacaksınız» (13)

Bu merhalelerden geçmek sûretiyle üstün bir yaratılışa sâhip bulunan insanın, büyük bir izzet ve şerefe mazhar oluşu da, aşağıdaki şekilde belirtildikten sonra, onun asıl yüce hüviyetini teşkil edecek olan ilmin bütün kemâlâtının da kendisine nakşedildiği, bununla beraber her şeyi hakkiyle bilen ancak Allâhü Teâlâ olduğu şöylece beyan edilmektedir :

And olsun, biz âdem oğullarını üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılmışızdır. Onlara karada denizde taşınacak (vasıtalar)verdük, onlara güzel güzel rızıklar verdik. Onları, yarattığımızın bir çoğundan cidden üstün kıldık.» (14)

«Hani Rabbin meleklerle: Muhakkak, ben yer yüzünde (benim emirlerimi tebliğ edici ve infâza me'mûr olucu) bir halife (bir insan) yaratacağım demişdi. (Melekler) de: Biz seni hamd ile tesbih ve takdis edip dururken orada (yerde) bozgunculuk edecek, kanlar dökcek, kimse mi yaratacağın? demişlerdi. Allâh da: Sizin bilmiyeceğinizi her halde ben bilirim, demişdi.»

«Âdem'e-bütün isimleri öğretmişdi. Sonra onları (onların delâlet ettikleri eşyayı)meleklerle gösterip: Doğrucular iseniz (her şeyin iç yüzünü biliyorsanız) bunları adları ile bana haber verin, demişdi.»

«(Melekler) de: Seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiklerinden başka hiçbirbilgimiz yoktur. Çünkü (her şeyi) hakkiyle bilen, hüküm ve hikmet sâhibi olan, şüphesiz ki ancak sensin sen, demişlerdi.»

«(Allah) da: Ey Âdem, onları adları ile kendilerine haber ver, deyip de o da onları isimleri ile söyleyiverince (şöyle) dedi: Size demedim mi ki göklerin ve yerin gayıplarını şüphesiz benbilirim. Neyi açıklarsanız, neyi de gizlerseniz hepsini ben biliyorum.» (15)

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerime'lerde belirtilen hususları böylece açıklayıp izah ettikten sonra, diğer âyet-i kerime'lerde de, akıl ve ilim sâhibi olan insanların -gerek kendisine gerekse, mahlûkâta karşı- yapmakla veyâ yapmama mükellef buldukları vazifelerini ibretli levhalar hâlinde ortaya koyup yapılmasını veyâ yapılmamasını bizden istemekte ve rızâsına, muhabbetine ve dilemesine uygun bir şekilde yaşayan sevgili bir kul olarak huzuruna varmamızı, bunun neticesi olarak da nihâyetsez ni'metlerine nâil olmanızı dilemektedir. Yüce Rabbimiz, bizleri de, nihâyetsez ni'metlerine nâil olan kullarından eylesin. Âmin.

MADEDE YAYINLANDI
SONRA GELEN DOKÜMAN

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

(13) Mü'minûn 12-16.

(14) İsrâ, 70.

(15) Bakara 30-33.

07 MAYIS 1993

Diyanel Dergisi, c. XI / 3 (1972), s. 161-164.

BÜYÜK TÜRK HADİS ÂLİMİ -KISSİ-

Yazan : M. Saim YEPREM
Diyanel İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

1) Hayatı

a) Genel olarak :

Bu zat hakkında kaynakların verdiği bilgiler genellikle birbirine benzer mahiyettedir. Görebildiğimiz kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler bugün bize bu zat hakkında kesin ve detaylı bir kanaat verememekle beraber yaşadığı asır, memleketi, büyüklüğü, eserleri ve tesiri konusunda bir fikir hasil etmektedir.

Esas adı Ebu Muhammed Abdullah b. Humeyd en-Nasr el-Kissî'dir. Aslen Bağdatlıdır. Sonradan Semerkant yakınlarında Kıs denilen beldede yerleşmiştir. Yahut da Cürcan'da Keş köyünü vatan ittihaz etmiş ve oraya yerleşmiştir. (1). Buhârî'nin hocalarındandır. Keşî ve Kissî olarak şöhret bulmuştur. Bağdat'tan ayrılma tarihini tesbit mümkün olmamakla beraber Zehebî'nin ifadesine (2) ve ölüm tarihine bakmak suretiyle ikinci asrın son yarısında doğmuş ve küçük yaşlarında hicret etmiş bulunduğunu tahmin etmek imkân dahilindedir. Hayatının diğer safhaları, seyahat ettiği diğer yerler hakkında da kesin bir bilgi vermek mümkün değildir. Vefat tarihi hemen bütün kaynaklarda 249 H. olarak gösterilmekle beraber nerede vefat ettiği ve kabrinin nerede olduğu bilinmemektedir .

(1) Bu bilgi Tarih-i Taşkendi'den naklen İst. Ayasofya Kütüphanesi 894 numarada kayıtlı Müsned'in varak I/a sında kayıtlıdır. Ayrıca Bkz. Büyük Tefsir Tarihi II. (Tabakattü'l-Müfessirin.) Ömer Nasuhi Bilmen. Ankara 1960, Cüz 2. S. 159.

(2) Zehebî bu zat hakkında şöyle demektedir: «Müsned, tefsir ve bir çok eser sahibi olan Ebu Muhammed el-Kissî'nin ismi Abdül-Hamid'dir. Gençliğinde 200 senelerinin başında hıfz cihetinden en kuvvetli bir zat idi... Buhârî, Sahih'inde bu zatı Abdül-Hamid olarak isimlendirmektedir... 249 senesinde vefat etmiştir ki o sene Bağdat Şeyhi Ebu Ali el-Hasan b. es-Sabbah el-Bazzaz, Cezire muhaddisi Ebu Süleyman Eyyub b. Muhammed b. Ziyad er-Rukiy el-Vezan gibi zevat da ölmüşlerdir.» Bkz. Tezkiratu'l-Huffaz II/114, Haydarabat, Süleymaniye, İzmirli No: 231.

Yine Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî de şu bilgileri vermektedir «... Ebu Muhammed Abd b. Humeyd b. Nasr el-Kissî (Kıs Semerkand yakınlarında bir şehirdir) hakkında İbn Mâkûlâ: Iraklılar ve birçoklarının meksur olarak Kıs şeklinde telâffuz ettiklerini ifade etmekte ve kendisi Kâfîn fethi ile Kessî demekle, şin-i mu'ceme ile Keş olarak telâffuzun hata olduğunu' söylemektedir. Ebu Fadl Muhammed b. Tahir el-Makdisî ise bu zatın Cürcan köylerinden dağ üzerinde bir köy olan Keş'e mensub olduğunu zannederek Keşî demiştir. Arapça olarak şin ile yazılır. Sıkadır. Hafızdır. 249 senesinde vefat etmiştir.»

Bkz. er-Risaletü'l-Müstatrafe. el-Kettânî. Karaçi 1960, Sahife 56.

Büyük Türk Hadis Âlimi KISSİ

— II —

Yazan:

M. SaİM YEPREM
Diyaret İşleri Başkanlığı
Derleme ve Yayın Müdürü

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

07 MAYIS 1993

Bundan önce bu konuda yayınladığımız makalede hayatı ve eserleri hakkında bilgi verdiğimiz Abd b. Humeyd el-Kıssî'ye ait bir müsnedin ve bir de sülâsiyyâtın mevcudiyetinden bahsetmiştik. Bu yazımızda bu eserleri tanıtmaya gayret edeceğiz. (1).

A — Müsned-i Kıssî : Kıssî'nin burada tanıtacağımız Müsnedi İst. Ayasofya Kütüphanesi 894 numarada kayıtlı el yazması nüshadır.

Kitap, tam âharlı kalın kâğıtlara arap neshi ile yazılmış olup 186x291 eb' adındadır. Yazılar 115x198 boyunda 19 satırdır. Yazıların etrafı altın yıldız cetvellidir. İlk iki safideki altın yıldız cetvelin dışında lâcivert bir cetvel daha vardır. Mihrabiye altın yıldız ve lâcivert, beyaz, pembe, kırmızı, turuncu, yeşil renklerle müzeyyen ve müzehheptir. Kitap alaturka, dışı nefli ve içi kırmızı meşin olup, miklebi ve kapakları altın yıldız şemşeli ve zencirenkli, şemse ve zencirekler kabartma rûmî tezyinatla süslü ve kendinde şîrâzeli ciltlidir. 204 varak, 408 sahifedir. Fihristi yoktur.

Kitabın tarif ve tasnifine bundan sonra varak numaralarını vermek suretiyle devam edeceğiz.

Varak I/a: Üst köşeye doğru «**Damatzâde Ahmed efendi dâiferinden**» ibaresinin hattı sülûs ile yazılmış ve rihlanmış olduğunu görüyoruz. Bunun altında evvelce muhtelif sebeplerle bahsetmiş olduğumuz Tarih-i Taşkendi'den alınmış, müelliften bahseden bir parça mevcuttur ki nesh-ta'lik yazı ile yazılmıştır.

(1) Müsned tabiri, konularına göre değil de hadisi rivayet eden sahabilere göre tertib edilmiş hadis kitapları için kullanılmaktadır. Burada hadisler ister sahih, ister hasen isterse zaif olsun ayırım yapmadan bir râvinin rivayet ettiği hadisler bir araya toplanır. Müsnedler bazan râvî isimlerinin alfabetik sırasına göre veya kabulçilere göre yahut ilk müslüman oluşlarına, nesebeplerindeki şerefe veya bunun gibi başka esaslara göre sıralandırlırlar. Bazı müsnedler sadece tek sahibinin hadislerine dayanır (Ebu Bekr'in müsnedi gibi). Bazıları ise sahâbilerden bir topluluğu esas alır. (Müsned-i erbaa, müsned-i aşara gibi.) Bir kısım müsnedler de bir sıfatta birleşen sahabilere dayanır, (Müsned-i mukillin, Mısır'a yerleşen sahabiler Müsnedi gibi.)

(Bkz. er-Risâletü'l-Müstatrafe, Muhammed b. Ca'fer el-Kettâni, s. 52, Karaçi 1969) Sülâsiyyât tabiri de iki şekilde anlaşılabilir :

a — İçinde hep «üç şey» den bahseden, üçlü taksimleri ihtiva eden hadisler.

b — Musannif ile Resûlullah Efendimiz arasında üç ravi bulunan hadisler.

Teâmülde sülâsiyyât tabiri ikinci mânada gelmektedir. Burada tavsif edeceğimiz «Sülâsiyyât-ı Kıssî» üçer râvîli hadisleri ihtiva eden eserdir.

Bunun da altında Sultan Mahmud'un tuğrasını ve الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله ibaresini ihtiva eden bir mühür, onun yanında kitabın numarası olan 894 rakamını ve bunların altında noktasız ta'lik yazı ile yazılmış şu vakfiyeyi görüyoruz:

قد وقف هذه النسخة الجايبة سلطاننا الاعظم والحاقان المعظم مالك البرين والبحرين حاد المرخين الشريفين السلطان ابن السلطان السلطان الغازي محمود خان وقفاً صحيحاً شرعياً لمن طالع وتلى اكرمه الله تعالى بالزلف والحسن حرره الفقير احمد شيخ زاده المفتش باوقاف الحرمين الشريفين غفر لهما.

Bu vakfiyenin altında da ayrıca bir mühür mevcuttur. Ayrıca sahifenin sol kenarında noktasız ta'lik ile yazılmış ve okunamayan bir yazı vardır.

Varak I/b, Mihrabiye'nin altında bulunan besmeleden sonra kitap şu şekilde başlamaktadır:

اللهم صل على محمد وعلى آل محمد اخبرنا الشيخ الامين تقي الدين ابو الخطاب محفوظ بن عمر بن ابي بكر بن الحامض الحنبلي البغضادي قال اخبرنا الشيخ الاجل ابو المحاسن عبد الله بن عمر بن التي قراه عليه وانا اسمع في جمادى الاولى سنة سبع وعشرين وستمائة قال اخبرنا ابو الوقت عبد الاول بن عيسى بن شعيب المحمري قال انا ابو الحسن عبد الرحمن بن محمد بن مظفر الداودي قرائة عليه فاقرأ قال انا ابو محمد عبد الله بن احمد بن حموية السرخسي قرائة عليه من اصله في المسجد الجامع بوشنخ في سنة احدى وثمانين وثلثمائة قال انا ابراهيم بن حريم الشاشي قال ثنا ابو محمد عبد بن حميد بن نصر

ibarelerinden sonra Abd b. Humeyd Müsned'e şu hadisle başlamaktadır:

مسند ابي بكر الصديق رضي الله عنه، قال انا يزيد بن هرون قال انا اسمعيل بن ابي خلد عن قيس بن ابي حازم عن ابي بكر الصديق رضي الله عنه قال اتركتم يقرؤن هذه الاية يا ايها الذين امنوا عليكم انفسكم لا يضركم من ضل اذا هتديتم واني سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان الناس اذا ردوا الظالم فلم يأتوا على يديه اوشك ان يعصمهم الله بعقابه

Bu hadisi şerifin bittiği yerde müzehhep bir duraktan sonra hadisler başlanmaktadır. Umumiyet itibariyle bütün duraklar müzehhep olup müsnedlerin başlıkları da muhtelif renklerle müzeyyen ve müzehheptir. Şimdi kitabın muhteviyatının anlaşılabilmesini temin için varaklara göre müsnedlerin buldukları yerlerin bir listesini veriyoruz ki bu aynı zamanda genel bir fihrist mahiyetini alacaktır.

23 OCAK 1997

- منتخب مسند عبد بن حميد

تحقيق سالم بن عبد الله الدخيل؛ إشراف محمد عبد الوهاب

بحيري..؟.. (رسالة جامعية) - Abd b. Humayd

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

١٨٣ ع عبد بن حميد بن نصر، ت ٢٤٩ هـ

المنتخب / لعبد بن حميد؛ تحقيق وتعليق ابي

عبدالله مصطفى بن العدوي شلباية. - ط ١. - مكتبة

المكرمة: مكتبة ابن حجر؛ الكويت: دار الارقم،

١٤٠٨ هـ، ٨٥ - ١٩٨٨ م.

٣ مج؛ ٢٤٤ سم

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

HAZIRAN 1997

23 OCAK 1997

- المنتخب من مسند عبد بن حميد

أبو محمد عبد بن حميد بن نصر (ت ٢٤٩ هـ)؛ حققه وضبط

نصه وخرّج أحاديثه صحيح البدري السامرائي، محمود محمد

خليل الصعيدي.. بيروت: عالم الكتب: مكتبة النهضة العربية،

١٤٠٨ هـ، ٥٤١ ص - Abd b. Humayd

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

18 HAZİRAN 1995

8.3 LITERATUR

4390. 'Abd Ibn-Humaid al-Kissī: Al-Muntahab min Musnad 'Abd Ibn-Humaid / li-Abi-Muhammad 'Abd Ibn-Humaid. Haqqaqahū wa-ḡabbata naṣṣahū wa-harraḡa aḡādīḡahū Ṣubḡī al-Badrī as-Sāmarrā'ī ... - Ṭab'a 1. - Bairūt: 'Alam al-Kutub [u. a.], 1988 = 1408 h. - 541 S.

Inhalt: Auszug aus d. Traditionssammlg. 'Abd Ibn-Humaid (est.: 865). - In arab. Schrift, arab. 29 A 2414

010065
ABD b.
HUMAYD